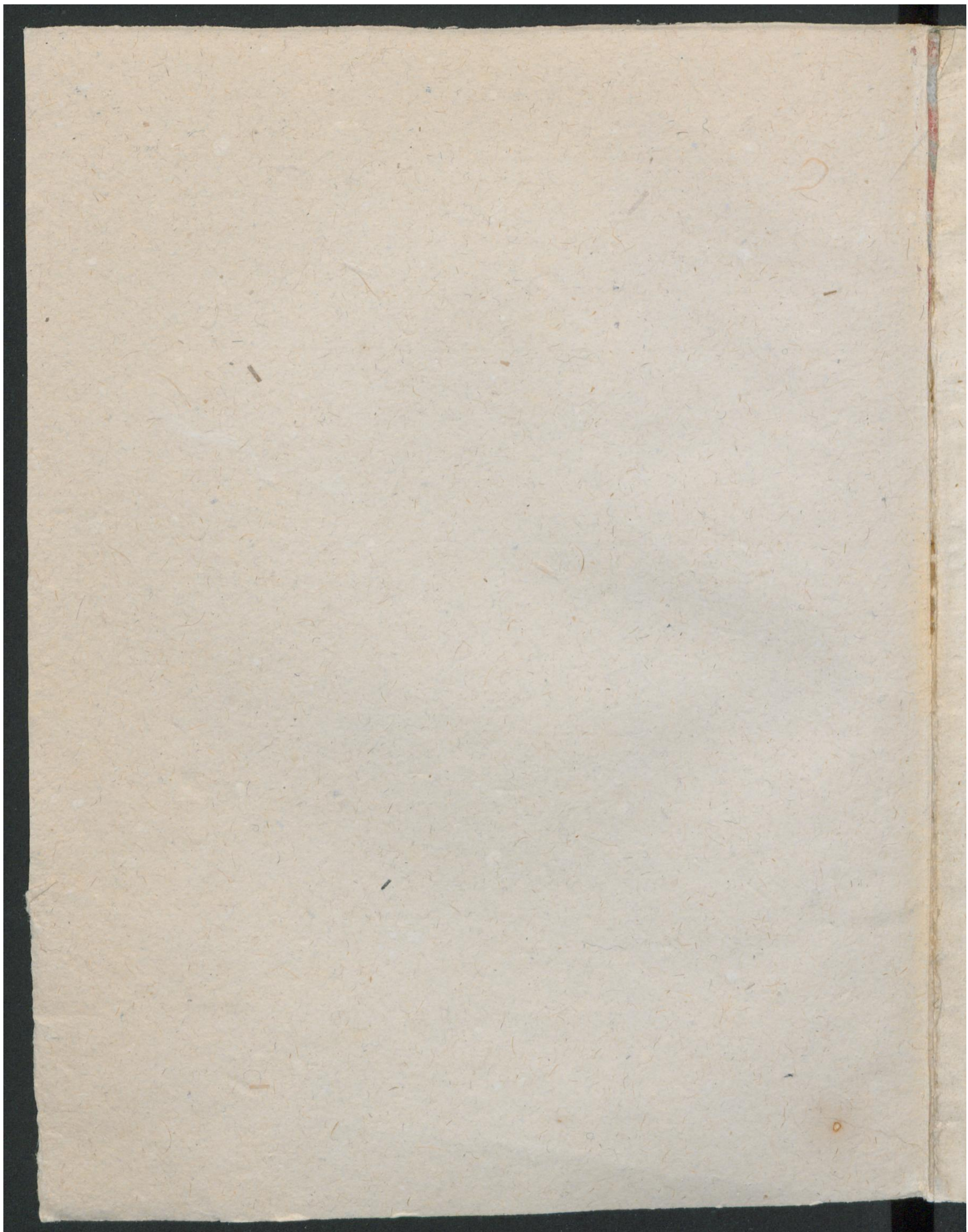

Raedtsel.

Jeghelijck doet geern wat Naer dat Discoursſen ende verſcheyden Droomen op den handel vanden Vrede in Neder-landt zijn upt-gheghaen: ſoo hebbe ick my in eenicheydt vindende / ende ledich van alle ander becommerniſſen beghinnen te dencken / of men niet ſoude connen raden wat in Spangien tuſſchen den Coninck ende den Monick omgaet / ende my is ten laetſten inden ſin ghecomen t'ghene hier volcht.

Het ſoude connen vvaer zijn.

De Monick komende te Hove / wordt met vele baiſez los manos op ſyn Spaens ontfangen: maer wetende wat zijne brieven hielden / liet het hooft hangen (want hy kan alle perſonagien ſpelen.) De Coninck ontbiedt hem in zijn Cabinet / heet hem welcom / ende vraecht oft den rocke ſoo is affge Spinelt datmen met den draet ſal moghen de gheſcheurde Spaenſche kappe Naeyen.

De Monick antwoordt.

Grootmachtichſte Coninck ende Ghenadichſte Heere / het en heeft aen onſen goeden wille / neerſtichept / menichvuldich draijentrecken noch quijlen niet ontbroken / maer men gheeft ons ſoo veel quaet werex / dat wy uwe Majeſteyt gheen goet gaeren connen maken.

De Coninck.

Tis ghenoech in parabelen / ſpreeckt claer upt.

De Monick.

Heer Coninck / oft ſy goede ofte quade gheeſten hebben weten wy niet / dan dit gaet ſeker dat gheen dinck by uwe Majeſt. by zijn Heylichept / noch by ons der ſelver ghetrouwe Dienaren kan voorghenomen noch beſloten zijn / ten wordt henlieden al t'ſamen door Droomen ende Viſioenen gheopenbaert.

De Coninck.

Maer wat: ick en gheloove immer niet dat ſy van zijns Heylichepdts raedt / die tuſſchen hem ende my alleen ghegheven is / weten?

De Monick.

Si Signor Rei, tot de minſte tittel ende verborghenſte des herten / ende of ſy wel daer nae ſchijnen te ſlaen / ſo raken ſy den ſpijcker ſo opt hooft dat het niet een hayr breet en ſcheelt inde ſubſtantie der ſake. Sy weten te droomē dat alle ſyns Heylichepts raet en u Majeſtepts meeninge nerghens anders toe zijn ſtreckende / dan om hē door ſchoon praten ende liefelijck ſlupken te bedrieghen / ende hoe ſulcx is / weet uwe Majeſt. ghenoech: Wy meenden met ſimpel duyven ende ſlechte ſchapen te doen te hebben / maer

A wy

1608

94

wy vinden daer Serpenten voorsichtichheyt/Vossen looshheyt. Sy hebben hen die opi-
nie inghebeeldt/ende blijven vast daer by/dat sy te handelen hebben met de gheene die
haer bedrieghen willen/ende alsoo ist quaet Vossen met Vossen te vanghen. Het Vos-
ken hadde voor zijn doodt soo veel jonghe Vossen ghebroedt / dat sy ons veel te cloeck
zijn. Ende tis oock schadelick dat dien leepen President daer ghecomen is/waer door
wy temeer met leepen ooghen werden aenghesien. Ten anderen springt ons oer voor
thooft datmen gheen Nederlantsche Heeren tot deser saken heeft ghebruyckt: sy spot-
ten daer mede ende segghen uyt de Gesanten wel te connen aff-nemen dat sy niet veel
goets inden handel hebben te verwachten: achtent oock te zijn een beroovinghe van
de Privilegien der Nederlanden noch staende onder de gehoorsaemheyt vande Erts-
Hertoghen/datmen dusdanighe dinghen bestaet sonder de advysen aller Provintien
daer op te hooren/oft de Staten der selver te kennen.

De Coninck.

Que diablos? Wat leyt den Rebellen daer aen/ als d'ander te vreden zijn? ist hen niet
genoech datsy voor vry zijn ghekent/ende van onse ghehoorsaemheyt ontslaghen?

De Monick.

Non Signor, sy segghen oock sorghe te willen draghen voor hare naebueren: ende
wie weet wat daer onder al schuylt? Ten anderen/den titel van vryheyt willen sy soo
breedt uytlegghen ende soo vry ghekendt zijn als een Prins oft Republijcke in Chri-
stenrijck/jae meer: Want sy besluyten daer uyt vry over de gantsche wereldt te mo-
ghen negotieren.

De Coninck.

Oock op Oost ende West-Indien?

De Monick.

Ita Domine, Ende derven soo schriftelijck als mondelick sustineren dat secundum
jus gentium de vryheyt haer soo breedt uytstreckt.

De Coninck.

Maer weten sy niet dat de Paus den Coninck van Castilien ende Portugael daer
in heeft gheprivilegeert?

De Monick.

Ja sy Heer Co. maer spotten met soodanighe privilegien / seggende dat hy ghe-
ven heeft tgene hy niet en hadde/ ende uwe Majesteyt ontfanghen dat haer niet en be-
taemde. Dat meer is/sy maken vanden Paus den Antechrist/ende noch erger/sy ver-
ghelijcken hem by den vaerlijcken duyvel/ die daer seyt: Alle dese dinghen sal ick u ge-
ven/wilt ghy my aenbidden als God op der aerden.

De Coninck.

Nostrá Dame de Loretto, sanct Iago de Compostelle, O todos Dios de mei terra?
Wat schrickelijcke blasphemie tegens zijne hoochweerdighe Heylicheyt/en my synen
liefsten soon? maer blijft dat lant oock noch staen/ende zijnt redelijcke creatueren die
daer in woonen?

De Monick.

Genadichste Heere / ontset uwe Majesteyt haer soo over die dingen/ten ware niet
goet voor u daer selfs te comen / want ghy sout al veel meer moeten hooren ende sien.
Ende aengaende het lant ende volck dat is in so goeden staut ende politien (behalven
datter kettersch is) als eenich landt oft volck der Roomscher Catholijcken.

De

De Coninck.

Maer comende t'onsen propooste/ het ben onse Ghesanten niet ronde upt ghesept/ dat ick geensins verstae henlieden de Indyen te laten ghebruycken / eñ nimmermeer tot soodanighen peys soude hebben verstaen/ ten ware om hen daer upt te gecrygen.

De Monick.

Heer Coninck/ten heeft aen ghéen segghen ontbroken: jae wy hebbense gedreycht (als sy daer van niet wilden desisteren) alle vorder handelinghe aff te snyden: maer tis voor hen al wint/ sy lacchen daerom / ende presenteren ons terstont passepoort om te moghen vertrecken/ ghelyck oft hen aenden peys niet gheleghen ware / sy weten alle secreten vande Misse/ sy sien door een dobbel huycke wat wy inde tasse draghen.

De Coninck.

Maer hoe staet dan die saecke?

De Monick.

Dat mach uwe Majesteyt sien upt dese beseghelde Brieven.

De Coninck doetse openen ende lesen, seggende tot den Moninck:

Ick vinde hier dat sy tot gheen peys willen verstaen: dan midts behoudende / ten minsten voor eenen tydt de vrije vaerden. Dit sal syne Heylichheyt gheensins toestaen/ ende so veel myn aengaet ick wil oock liever in oorloge blyven dan ick sal missen het principael stuc dat ic meynde inden peys te bedingē. Dat ware voor my een schandelic eñ schadelycke vrede. Daer om suldy terstont wederom trecken ende myn Gesanten van daer a la poste, a la poste halen. Ick salt noch eens met het upterste ghewelde versoecken. Ick hebbe myn adem wat verhaelt ende eenighe milioenen ingekregen/ verwachtende dagheljcx meer/ die wil ick daer aen te koste legghen.

De Monick.

Grootmachtichste Coninck/ Genadichste Heere/ laet dit ten minsten niet soo haestich toegaen: laet ons vertrecken soo langhe moghelijck is/ tijdt ghewonnen is voor ons veel/ ende hebt uwe banden eerst wel vast / siet dat ghy wat meer vergaert. Ten anderen bedencke hare Majesteyt oock rijpelijck oft al goet sal zijn wederom in oorloghe te comen voor desen tijt: want ghelijckt de rebellen verstaen/ so verstaent oock de Coninghen van Vranckrijch/ Engelandt/ ende Denemarcken/ met de welcke sy tsamen in verbondt zijn. Dese hebben het werck soo grof ghehekelt eñ de Spillen verwerret/ insonderheyt die van Vranckrijck. Want hy hoopt in troubel water goeden visch te vangē/ tot versekertheyt van zijnen staet. Boven desen als de Cooplieden upt Nederlandt niet en moghen op Indien handelen / soo sullen sy in Vranckrijc trecken ende van daer den handel drijven/ soo sal het laetste argher wesen dan het eerste.

De Coninck.

Ya de Fransman sal ick wel vande zee houden.

De Monick.

Jae liever jae: Het en sullen de Fransche noch hare schepen niet wesen / maer de selve Compaignie/ de selve schepen/ volck ende ghelt upt Brabant/ Vlaenderen ende Italien sal daer toe ghebruyckt worden/ ghelijck alreede gheschiet.

De Coninck.

Wat? salmen dan den rebellen ende moetwillighen al haeren quaden wille toe

 laten/

laeten/ sy sullen veel stouter worden.

De Monick.

Het schijnt voor desen tijdt te moeten gheleden zijn / u Majesteyt weten den raedt van zijn Heylicheyt.

De Coninck.

Vragen dan dese Ketters noch nae Paus macht/ Coninck hoocheyt/Italiaensche listicheyt/Spaensche mansitrots/Bourgoensche wreetheyt/ Monicsche hypocrisie/ Brabâts Hoff-wijwater/na Coopmans bedroch/Crauwel noch duyvel? So ist wel een vervloeckte saecke/ende ick mach wel klaghen in soo ongheluckighen tijt gewonnen te zijn, in welcken schijnt dat de quade prophetie van D. Barth. de las Casa, over mijn Rijck wil vervult worden. Nochtans soo moeten wy a la desperade een dobbele schalckheyt int werck stellen: Ghy sult wederom trecken ende u in alle maniere houden als ghestoort (want de Coninck weet wel dat de Monicken meesterlijck connen veynsen, ende lieghen sonder schaemroot te worden) eñ als met ernst in het Collegie der Staten upt bulderen / dat ick gheensins wil consenteren dat sy op Indien sullen varen/liever terstont henlieden de oorloghe aensegghen / mogelijck dat het een scheuringhe onder heulieden maken zal/ ende dat die van Gelder / Vrieslandt / Groeningen/noch oock Utrecht het uyterste niet en sullen willen verwachten: soo sullen wy tot onse meyninghe komen. Daer toe twijfelt niet oft den gouden reghen zal al eenighe versteende herten versacht hebben/ die dan sullen weten dien tijt waer te nemen.

De Monick.

Nullo modo Signor, Sy worden ons al ghewendt/ sy kennen den esel aẽ zijn ooren: eñ boven dien sullen wyse in haer opinie meer versterken/eñ onse saken gantsch verdacht maken / als dat wy't niet ter goeder trouwe met haer en meenen: dat wy hen met dien lieven tijtel van vrije Provincien hebben ghemeent in slape te wieghen/ende haer meer slaven te maken als opt te voor. Dit weten sy elckanderen wijs te maken/ gheloovent oock/selfs de goede Catholijcken die weten sy't in te beelden.

De Coninck.

Hoe blijven sy soo eendrachtich in die sake / daer sy in anderen dickwils over hoop legghen/ende van vele verschëyden secten ende humeuren zijn?

De Monick,

De vreese vande Spaensche roede doet daer veel toe: Ten anderen de seer wijse en beleefde regieringhe der Staten/ende dat sy een yeghelick syn gheloove toelaten/zonder dwang der conscientien: Ten derden oock/ de groote profijten die sy trecken uyt de Scheep-vaert op vreemde Landen/insonderheyt in Hollant ende Zeelandt / daer aen alle de andere meest hanghen,

De Coninck.

Wat raedt dan? want hoe wel uwe propoosten al wat na ketterie smaken/ende ick sorghe dat ghy van Vader ende Moeder wat hebt overghehouden/ nochtans wil ick dat ghy recht uyt spreeckt.

De Monick.

Heer Coninck/ick protestere hier voor syn Heylicheydt/ende voor uwe Majesteydt ende verclare op mijn Priesterdom / dat ick van alle vreemde ketterien vry ben / versakende

sakende daer toe Vader ende Moeder/als ick over langhe ghedaen hebbe: ende belove alles wat ick ghesproken hebbe/oft noch spreken sal/na mijn beste wetenschap sal strecken tot dienste van syn H. onse moeder de Catholijcke Kercke/ ende uwe Majesteyts profijt. Dit soude ick wel derven op een oly cruys zweeren / ende het Sacrament der Misse daer op ontfanghen. Ende alsoo uwe Majesteyt my beveelt vry uyt mijn meeninghe te verclaren / ick salt oock doen/te weten/ dat ick gheen beter raedt weet noch soude derven voorslaen dan die syne Heylicheyt/nae zijn Pontificale wijsheyt ghegheven heeft / twelcke is / dat u Majesteyt den rebellen alle toelaten soude wat sy begheeren/ende hoe willigher u Majesteyt haer hier in vinden laet / ende hoe meer gyy veynst dattet van harten gheschiet / hoe lichter sy sullen zijn te bedrieghen. Och hadmen dit ten eersten ghedaen/ daer waer alreede veel quaedts vermoedens (twelck nu meer versterckt is) afghelept/ ende waren wel half in slape. Maer wat ist? als men de waerheydt seyt/men wordt terstondt ghesuspecteert van ketterie/ gelijck Pimontel ende den Admirante oock zijn gheweest/ zelfs wy gheestelijcke Persoonen/daermen niet dan goet en behoordt van te verwachten.

De Coninck.

Non Pater Commissaris, al seg ick zo / ick en meent zoo quaet van uwe Eerweerdicheydt niet / maer begheere dat ghy vrymoedich verclaren sult alles wat tot der saken dienstich is nae u beste meeninghe/ het gaet my mede oft teghen : ende neme zeer gheerne aen uwe soo zeer ernstighe protestatien.

De Monick.

Heer Coninck / van uwe Majesteyt hebbe ick altijdt/ghelijc oock noch/ een groot ghevoelen ghehadt/ende verwachte wat zonderlinghs te weten / dat uwe Majest. noch sullen worden / t'gheene andere begheert ende verhoopt hebben: hebt slechts goeden moet / maer vreest niet voor de Prophetie van D. Barth. Sijn Heylicheydt die weet het beter/eñ kan door zijn Benedictie u wel bevrijden voor ongevallen: Alleen volght synen goeden ende wijsen raedt / daer by ick dit noch wil voeghen / dat men niet alleen de Rebellen in Hollandt ende Zeelandt / etc. haere begheerte consenteert/maer datmen oock die andere Provincien geheel sachtelycken begint te tracteren : het Volck (voor een tijdt) zoo veel vrijicheydts gheven/als de Rebellen onse Roomsche Catholijcken toelaten/ ende noch tot een overvloedt / dat hier in Spaengnien het rigeur vande Inquisitie wat cessere / hier door suldy de herten tot u trecken/die lichtelijcken zullen ghelooven dat de vervolghinghe met u Majesteyts Heer-Vader ende zijnen ouden Raedt al ghestorven is: Sy sullen onder elckanderen oneenich worden / ende de Eerts-Hertoghen haest van selfs tot haere Princen weder aennemen / waer door u Majesteyt middel sal ghekrijghen om bequamelicken haer leedt te wreecken / daer toe noodigh zal zijn datmen middeler tijdt dapperlijck met steenen onder den hoop werpe/ oock met korte handt-roers ende pistoletten schiete/ dewijle het Canon ende de Courtouwen rusten / het welcke oock niet op eenighe alleen / die moghelijck wel haest souden Gryp-hier-en ghenickt worden/maer op verscheyden/alsoo hare regieringhe by velen bestaet. Sulcx moet oock seer liberalijck gheschieden / want vele souden onder henlieden om een cleyn den Aers niet willen lichten. Ick vreese wel dat desen mijnen voorslagh vele Catholijcken

 niet

niet smaken en sal / sae sullent licht daer voor houden dat ick selfs al vande Ketters doorschoten ben/oft met het kalff gheploeght hebbe. Doch ick versekere my dat zyn Heylichheyt / ende u Maiesteyt een beter ghevoelen van my hebben. Ende al waert oock anders/eñ dat ic als een ketter daerom moeste sterven/ ick en sal niet laten myn hart te openen ende myn conscientie t'ontlasten (anders soude die soo benout blyven als of sy in een Minnebroers kap ghenayt laghe.

De Coninck.

Eerwaerdighe Pater Generael / ick dancke u eerwaerd. van zyn goet advys/ ick soudet oock gheerne volghen/maer een dinck quelt my dat de Ketters my alle de neeringhen sullen benemen/dat sy rijck ende ick arm worden sal.

De Monick.

Laet u Maiesteyt dat niet becommeren / ghelooft wanneer sy eenighe Jaeren vry op Spaengnien sullen hebben ghevaren/dat de vaert op de Indyen wel van selfs sal doodt loopen. Ende oft sy voor eenighe iaeren daer door wat prosppereren/wat noode ist/als uwe Maiesteyt eyndelinghe tot haer voornemen comt/ende dat hyse met alle hare schatten in handen gheeryght?

De Coninck.

Moet het dan alsoo wesen.

De Monick.

Uwe Maiesteyt behoort langher niet te twijffelen maer simpelijck te ghelooven/ dewijle onse heylighe Vader selfs/ die daer niet dwalen en kan/geen beter raedt heeft connen versinnen / ende hy selfs met de Venetianen alsoo door de vingheren siet. Boven dien op dat het niet en schyne dat wy op natuerlijcke redenen steunen / soo sal ick ons advysen proberen met de heylighe Schrift/ende de sententie Gamalielis/die den Joden/als sy den Apostelen wilden verbieden Christum te predicken al us raet ende seydt: Houdt aff van dese menschen ende laetse varen, want is dit werck uyt den menschen, soo salt ghebroken worden. Dewijle wy nu ghelooven dat het werck der Nederlanders uyt menschen is/ soo laet ons dan vast ghelooven dat het haest vallen ende vergaen sal/te meer alsoo ons heylighe Vader ons sulcx toeseyt/ daer aen gheen goet Catholijck behoort te twijffelen. Daer heeft uwe Maiesteyt ghehoort al wat ick te segghen weet: hebbe ick te breedt ghesproken / hebbe ick de Ketters te veel toe ghegheven/ick ben hier/doet met my wat u Maiesteyt behaecht. Ende mids dien viel hy vlack ter aerden als oft hy zijnen gheest gheheel uytghebiasen hadde: So kan hy de potterye stellen.

De Coninck seyt:

Pater Sancte staet op: ende doet hem vander aerden nemen / segghende: Men sal u brieven gherecet maken / ende sult dochs langsaem henen trecken. Ick sal voor dese tydt toelaten al wat de Rebellen eysschen / hoe wel my sulcx bitter is: interim sullen wy op alles rijpelijck letten ende den bequamen tijdt verwachten. Ist mogelijck / inden Haghe commende / suldy met hooghe protesten excuseren u langhe uytblijven: oock dat ghy grooten instantie hebt moeten doen om my te persuaderen: dat ghy op den wech zyt sieck gheweest / ende ander treken meer / die ghy sult moghen practiseren. Ende en laet doch niet voor u lieder afscheydt alle secreten vanden staet des lants te

e vernemen: het mach hier naer te passe comen.

De Monick.

Ick salt wel doen Heer Coninck / maer wat ist? sy sullen over mijn protestatien elckanderen toeknicken/ende greyns-muylen als met gemaeckte boeveryen: sy sullen al ghedroomt ende gheraden hebben eer ick daer kome/ wat wy heymelijck ghesproken hebben/ t'sal al in druck zijn/ende men salder mede loopen als met nieuwe Almanacken: Hier wat wonders wat nieuws vanden Coninck van Spaengnien, ende Pater Iohan Ney.

De Coninck.

Patientie dan / doet u beste ende bedenckt tot onsen dienst alle list die opt Monick inden sin quam / recht ghy wat goets uyt / eenen Cardinaels-hoedt is u verseeckert.

De Monick.

Daer slae gheluck toe. Ende satt midts dien te peerde/ghekapt/gheleerst/ghespoort.

Den tijdt sal leeren.

YEMANT ADAMS.

